

Boqonnaa

5

99 115 10,000
1375 609 $100 \times 6 = 600$
 $1,500 \div 3 = 500$ 1,082 999

BAAY'ISUU FI HIRUU LAKKOOF SOTA HUNDAA HAMMA 10,000TTI

5.1 LAKKOOF SOTA HUNDAA BAAY'ATTOOTA 100 TA'AN LAKKOOF SOTA HUNDAA KAN DIJII TOKKOOTIIN BAAY'ISUU

Fakkeenya

Aadde Caaltuun qottee bultuu buna oomiishanii dha. Torban tokko keessatti buna kachoo 200 yoo funaansisan, torban afur keessatti buna kachoo meeqa funaansisu?

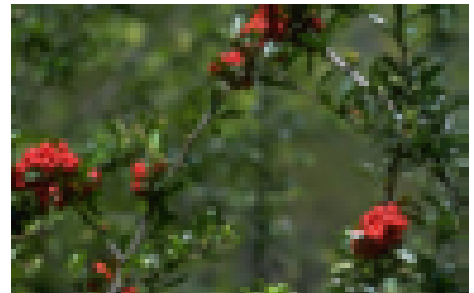
$$4 \times 200 = ?$$

Yaada bu'uuraa baay'isuu gargaaramuudhaan baay'ataa isaa argachuun ni danda'ama.

$$4 \times 2 = 8$$

$$4 \times 20 = 80$$

$$4 \times 200 = 800$$

Kanaafuu, aadde Caaltuun torban afur keessatti buna kachoo 800 funaansisu.

Haaluma wal fakkaatuun baay'attoota dhibbaa akka salphaatti waliin baay'isuu ni dandeessa.

$$3 \times 3 = 9$$

$$3 \times 4 = 12$$

$$30 \times 3 = 90$$

$$30 \times 4 = 120$$

$$300 \times 3 = 900$$

$$300 \times 4 = 1200$$

Gocha 1

Waliin baay'isi.

1 $2 \times 3 = \square$

2 $4 \times 4 = \square$

3 $3 \times 7 = \square$

$20 \times 3 = \square$

$40 \times 4 = \square$

$30 \times 7 = \square$

$200 \times 3 = \square$

$400 \times 4 = \square$

$300 \times 7 = \square$

4 Qotee bulaan tokko buna oomishe keessaa guyyaatti kuntaala sadii yoo gabaatti dhiyeesse, guyyaa shan keessatti kg meeqa dhiyeessa?

5 Obbo Guutaan burtukaana fe'iinsaa 8 gabaa geessan. Fe'iinsa tokko keessa burtukaanni 400 yoo jiraate, obbo Guutaan burtukaana meeqa gabaa geessan?

Gilgaala - 1

Kan armaan gaditti kennaman waliin baay'isi.

1 100×3

2 500×2

3 4×900

4 3×500

5 2×100

6 800×8

7 400×5

8 800×7

9 300×6

10 800×9

Pirobileemota Jechaa

11 Warshaan huccuu Aqaaqii torban tokko keessatti huccuu xaaqaa 500 yoo raabsuu danda'e, torban 4 keessatti huccuu xaaqaa meeqa raabsuu danda'a?

12 Gammachuun muuzii saanduqa 8 bite. Saanduqni tokko muuzii 300 qabata yoo ta'e, Gammachuun muuzii meeqa bite?

- 13 Godina tokko keessatti manneen barnoota sadarkaa tokkoffaa 100 tu argama. Tokkoon tokkoon manneen barnoota kanaa daree torba torba qabu yoo ta'e, walitti qabaatti dareewwan meeqatu godina kana keessatti argama?
- 14 Gabatee armaan gaditti kennaman dabtara kee irratti garagalchuudhaan bakka hir'ate waliin baay'isii guuti.

×	1	2	3	4	5	6	7
100				400			
200					1000		
300							2100
400							
500	500						
600						3600	
800		1600					
900			2700				

Fakkeenya

Obbo Caalaan loowwan sadii tokkoon tokkoon isaanii qarshii 1500'n bitan. Obbo Caalaan qarshii meeqa baasan?

yadadhu

$$15 \times 3 = 45$$

Furmaata

$$15 \times 3 = 45$$

$$150 \times 3 = 450$$

$$1500 \times 3 = 4,500$$

Kanaafuu Obbo Caalaan Qarshii 4500 baasan.

Haaluma walfakkaatuun baay'attoota dhibbaa akka salphaatti waliin baay'suun ni danda'ama.

Fakkeenya

$$14 \times 6 = 84$$

$$15 \times 5 = 75$$

$$140 \times 6 = 840$$

$$150 \times 5 = 750$$

$$1400 \times 6 = 8400$$

$$1500 \times 5 = 7500$$

Gocha 2

Kan armaan gadii waliin baay'isi.

1 $6 \times 2 = \square$

2 $11 \times 2 = \square$

3 $16 \times 3 = \square$

$60 \times 2 = \square$

$110 \times 2 = \square$

$160 \times 3 = \square$

$600 \times 2 = \square$

$1100 \times 2 = \square$

$1600 \times 3 = \square$

4 $13 \times 3 = \square$

5 $14 \times 5 = \square$

6 $12 \times 6 = \square$

$130 \times 3 = \square$

$140 \times 5 = \square$

$120 \times 6 = \square$

$1300 \times 3 = \square$

$1400 \times 5 = \square$

$1200 \times 6 = \square$

- 7 Warshaan qorqoorroo Aqaaqii guyyaatti qorqoorroo 1200 yoo oomishuu danda'e, torban tokko keessatti qorqoorroo meeqaa oomishuu danda'a?

Gilgaala - 2

Waliin baay'isi

1 1×1700

2 2×1800

3 4×1300

4 8×1200

5 7×1300

6 1500×2

7 1100×9

8 2800×3

9 4200×2

10 1300×7

Pirobileemota jechaa furi.

- 11 Konkolataan tokko dhaqaa galatti kiilomeetira 2200 deema yoo ta'e, al afur dhaqee galuuf walitti qabaatti kiilomeetira meeqa deema?
- 12 Ayyaana qillee darbeetti kallattii arfaniin hoolonni gabaa Finfinneetti dhiyaataniiru. Kallattii tokko tokkoon hoolonni 1,200 yoo dhiyaatan, walumatti hoolota meeqatu gabaa Finfinneetti dhiyaate?
- 13 Aaddee Magartuun handaaqoo buuphaa hanqaaqan 200 bitan. Tokkoon tokkoon isaanii torbanitti buuphaa torba torba yoo hanqaaqan torban afuritti aaddee Magartuun buuphaa meeqa argachuu danda'u?

- 14 Gabatee armaan gaditti kennaman dabtara keerratti garagalchuudhaan bakka hir'ate waliin baay'isii guuti.

×	1	2	3	4	5
1000					
1500			4500		
2800					
3300					
4200					

5.2 LAKKOOF SOTA HUNDAА BAAY'ATTOOTA 1000 TA'AN LAKKOOF SOTA HUNDAА DIJIIITII TOKKOOTIIN BAAY'ISUU

Fakkeenya

Gaaniin tokko bishaan liitira 1000 qabata yoo ta'e, gaaniin isa fakkaatan sadi bishaan liitira meeqa qabachuu danda'u?

Furmaata:

$$1 \times 3 = 3$$

$$10 \times 3 = 30$$

$$100 \times 3 = 300$$

$$1000 \times 3 = 3,000$$

Kanaafuu gaaniin sadan bishaan liitira 3,000 qabachuu danda'u.

Gocha 3

Waliin baay'isi.

1 1000×2

2

2000×2

3

3000×3

4 3000×2

5

4000×2

6

5000×1

- 7 Qarshiin tokko saantima 100dha. Meetiin qarshii 4 yoo qabaatte saantima meeqatti jijjiirrachuu dandeessii?

Gilgaala - 3**Kanneen armaan gadii waliin baay'isi.**

- 1 1000×5 2 8000×1 3 1000×6
- 4 9×1000 5 3×2000 6 8×1000
- 7 Kuntaalli tokko kiilogiraama 100dha. Obbo Guutaan harroota 8 yoo qabaatee tokkoo tokkoo isaaniitti boqqolloo kuntaala tokko tokko fe'e obbo Guutaan boqqolloo kiilogiraama meeqa fe'e?
- 8 Xiyyaarri tokko sa'aatii tokkotti kiiloomeetira 1,000 balali'uu yoo danda'e, sa'aatii 6 keessatti kiiloomeetira meeqa balali'uu danda'a?
- 9 Gatiin barrulee tokkoo qarshii 4 yoo ta'e, gatiin barruulee 2,000 qarshii meeqa ta'a?

Fakkeenya

Shukkaarri kiilogiraamni 5 giraama meeqa ta'a?

Furmaata

Kiilogiraamni tokko giraama 1000 ta'a

kanaafuu kiilogiraamni 5 = 5×1000 = Giraama 5000 ta'a

Gocha 4

Kan armaan gadii herreguudhaan bakka duwwaa guuti

- 1 Meetira 3 = Miliimeetira 2 Meetira 4 = Miliimeetira
- 3 Kiilogiraama 2 = Giraama 4 Kiilogiraama 6 = Giraama

Gilgaala - 4**Pirobileemota jecha armaan gadii furi.**

- 1 Funyoon meetirri tokko miiliimeetirii 1000 yoo ta'e, funyoon meetirri 7 miiliimeetira meeqa ta'a?.

- 2 Karaa Finfinneedhaa Jimma dhaqurra guyyaatti konkolaattota 1,000 tu deema yoo ta'e torban tokko keessatti konkolaattota meeqatu deema?
- 3 Aanaa tokko keessa qonnaan buloota 5000 tu jira. Tokkoon tokkoon isaanii sangoota cimdii lama lama yoo qabaatan, walitti sangoota cimdii meeqa qabu?
- 4 Qotee bulaa tokkoof xaa'oo kuntaala 3 barbaachisa yoo ta'e, qotee buloota hammas gargaaraman 3000f xaa'oo kuntaala meeqa barbaachisa?
- 5 Gabatee armaan gaditti kennaman dabtara keerratti garagalchuudhaan bakka hir'ate guuti.

×	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000
1									
2									
3									
4									
5									

5.3 LAKKOFSOTA HUNDAA HAMMA 10,000TTI JIRAN LAKKOFSOTA 1 - 9TTIIN BAAY'ISUU

5.3.1 Lakkoofsota hundaa dijiitii lama qaban kanneen dijiitii tokko qabaniin baay'isuu

☞ Kutaa kana keessatti tooftaa lakkoofsota waliin baay'isuu adda addaatti gargaaramuudhaan lakkoofsa hundaa dijiitii lama qaban warra dijiitii tokko qabaniin akkamitti akka baay'iftu ni baratta.

A Tooftaa qoqqoodanii baay'isuu

Tooftaa kanaan gargaaramuuf lakkoofsota gatii mana isaanitiin balballoomsuu (diddiriirsuu) yaadachuu qabda.

Gocha 5

Lakkoofsota arman gatii gatii mana isaniitiin diddirirsi.

1 $21 = 20 + 1$

2 $45 = 40 + \square$

3 $38 = \square + 8$

4 $74 = \square + \square$

5 $56 = \square + \square$

6 $88 = \square + \square$

Fakkeenya 1

Qotee bultoonni 3 tokkoon tokkoon isaanii re'oota 21 yoo gurguratan, walitti re'oota meeqa gurguuratan?

Shallaga:

$$3 \times 21 = ?$$

21 yeroo diddiriiru 20 + 1 ta'a.

Kurnoota 2 fi tokkee 3'n baay'isi.

$$20 \times 3 \rightarrow$$

$$1 \times 3 \rightarrow$$

Kurnoota Tokkee

$$\begin{array}{r} 2 \quad 1 \\ \times \quad 3 \\ \hline 6 \quad 0 \\ + \quad 3 \\ \hline 6 \quad 3 \end{array}$$

Baay'attoota qoqqoodaman lachuu walitti ida'i.

$$3 \times 21 = 63$$

Kanaafuu qotee bultoonni sadan re'oota 63 gurgurataniiru.

Fakkeenya 2

$$53 \times 4 = ?$$

Shallaguu:

53 yeroo diddiriiru 50 + 3 ta'a

Kurnoota 5 fi tokkee 4n baay'isi

$$50 \times 4 \rightarrow$$

$$3 \times 4 \rightarrow$$

Dhibbota Kurnoota Tokkee

$$\begin{array}{r} 5 \quad 3 \\ \times \quad 4 \\ \hline 2 \quad 0 \quad 0 \\ + \quad 1 \quad 2 \\ \hline 2 \quad 1 \quad 2 \end{array}$$

Baay'attoota qoqqoodaman lachuu walitti ida'i.

Kanaafuu, $53 \times 4 = 212$

Gocha 6

Gaaffii arman gaditti kennaman tooftaa qoqqoodanii baay'isuutti gargaaramuudhan shallagi.

1 11×5

2 22×4

3 30×2

4 52×7

5 46×4

6 74×9

B Irraan gadee baay'isuu

Fakkeenya 1

Guuboon tokko muuzii 23 qabachuu yoo danda'e guuboon walfakkaatan 3 muuzii meeqa qabachuu danda'u?

Shallagi:

$$23 \times 3 = ?$$

Dura tokkee waliin baay'isi	Itti aansuudhaan kurnoota waliin baay'isi
$\begin{array}{r} 23 \\ \times 3 \\ \hline 9 \\ 3 \times 3 = 9 \end{array}$	$\begin{array}{r} 23 \\ \times 3 \\ \hline 69 \\ 3 \times 2 = 6 \end{array}$

Kanaafuu, guuboon sadan $23 \times 3 = 69$ qabachuu danda'u.

Fakkeenya 2

Mana barumsaa tokko keessatti barattoonni 5 tokkoon tokkoon isaanii biqiltoota 46 yoo dhaaban, walumatti biqiltoota meeqa tu dhaabame?

Shallagaa

$$46 \times 5 = ?$$

Tokkee baay'isi [sadii qabna]	Kurnoota baay'isi [isa qabdu irratti ida'i]
$\begin{array}{r} 3 \\ 46 \\ \times 5 \\ \hline 0 \\ 5 \times 6 = 30 \end{array}$	$\begin{array}{r} 3 \\ 46 \\ \times 5 \\ \hline 230 \\ 5 \times 4 = 20 \\ 20 + 3 = 23 \end{array}$

Kanaafuu, $46 \times 5 = 230$

Gocha 7

Kanneen armaan gadii waliin baay'isi.

1	14	2	20	3	44	4	35	5	57	6	86
	$\times 2$		$\times 3$		$\times 2$		$\times 3$		$\times 8$		$\times 9$

Gilgaala - 5

Kanneen armaan gaditti kennaman tooftaa qoqqoodanii baay'isuutti gargaaramuun baay'isi.

1	18×2	2	31×3	3	33×3	4	24×3
5	15×7	6	64×9	7	82×7	8	99×3

Kanneen armaan gadii irraan gadee baay'isi.

9	13	10	21	11	14	12	42	13	63	14	95
	$\times 2$		$\times 2$		$\times 5$		$\times 6$		$\times 7$		$\times 8$

Pirobileemota jechaa armaan gadii furi.

- 15 Ogeessi hojii mukaa tokko balbala manaa tokko hojjechuuf gatii harkaa qarshii 31 gaafate. Ogeessi kun balbala wal fakkaatan shan yoo hojjete qarshii meeqa gaafata?
- 16 Qotee bultoonni 3 tokkoon tokkoon isaanii saliixii kuntaala 78 oomiishan. Walumatti qotee bultoonni kun saliixii kuntaala meeqa oomiishan?
- 17 73×8 18 71×9 19 81×4 20 93×2

5.3.2 Lakkoofsota dijiitii sadii qaban kanneen dijiitii tokko qabaniin baay'isuu

A Tooftaa qoqqoodanii baay'suu

Dogoggora isaa baasi!

Obbo Jamaal 8×45 'n baay'isee deebii 72 argate.

Hojii isaas akka kanatti agarsiise.

Dogoggora obbo Jamaal ergaa ibsitee booda deebii sirrii ta'e kenni.

$$\begin{array}{r} 45 \\ \times 8 \\ \hline (8 \times 4) \rightarrow 32 \\ (8 \times 5) \rightarrow 40 \\ \hline 72 \end{array}$$

Gocha 8

Lakkoofsota armaan gadii gatii mana lakkoofsaa isaanitiin diddiriirsi.

1 $134 = 100 + \square + \square$

2 $506 = 500 + \square + \square$

3 $382 = \square + 80 + \square$

4 $496 = \square + \square + \square$

5 $773 = \square + \square + \square$

6 $859 = \square + \square + \square$

Fakkeenya 1

Mana barnootaa 124 godina tokko keessatti argaman tokkoo tokkoo isaaniif Kompiitara lama lamatu kennameef. Walumatti manneen barnootaa kanaaf kompiitara meeqatu kenname?

Shallaga:-

$$124 \times 2 = ?$$

Dhibbota Kurnoota Tokkee

124 yeroo diddiriiru $100 + 20 + 4$ ta'a.

Dhibboota, kurnootaafi tokkeen 2n baay'si

$100 \times 2 \rightarrow$

$$\begin{array}{r} 1 \quad 2 \quad 4 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

$20 \times 2 \rightarrow$

$$\begin{array}{r} 2 \quad 0 \quad 0 \\ \quad 4 \quad 0 \\ \hline \end{array}$$

$4 \times 2 \rightarrow$

$$\begin{array}{r} + \quad \quad 8 \\ \hline \end{array}$$

Baay'attoota qoqqoodaman walitti ida'i.

$$\begin{array}{r} 2 \quad 4 \quad 8 \end{array}$$

Kanaafuu, $124 \times 2 = 248$

Fakkeenya 2

$$164 \times 5 = ?$$

Dhibbota Kurnoota Tokkee

$$\begin{array}{r} 164 \\ \times 5 \\ \hline 820 \end{array}$$

164 yeroo diddiru 100 + 60 + 4 ta'a.

Dhibbota, kurnootaa fi tokkee 5n baay'isi.

$$\begin{array}{l} 100 \times 5 \rightarrow 500 \\ 60 \times 5 \rightarrow 300 \\ 4 \times 5 \rightarrow 20 \\ \hline 820 \end{array}$$

Baay'attoota qoqqoodaman walitti ida'i.

Kanaafuu, $164 \times 5 = 820$

Gocha 9

Kanneen armaan gaditti kennaman tooftaa qoqqooduun baay'isuutti gargaaramuun shallagi.

1	103×3	2	256×3	3	422×4
4	6×672	5	8×445	6	723×3

B Irnaan gadee baay'isuu

Fakkeenya 3

Waldaan dubartoota sadii handaaqoo horsiisuuf tokkoon tokkoon isaanii handaaqqoo 123 yoo bitan, walumatti handaaqoo meeqa bitan?

Shallaga:- $123 \times 3 = ?$

Dura tokkeen baay'isi	Itti aansuun kurnoota baay'isi	Dhumma irratti dhibbota baay'isi
$\begin{array}{r} 123 \\ \times 3 \\ \hline 9 \\ 3 \times 3 = 9 \end{array}$	$\begin{array}{r} 123 \\ \times 3 \\ \hline 69 \\ 3 \times 2 = 6 \end{array}$	$\begin{array}{r} 123 \\ \times 3 \\ \hline 369 \\ 3 \times 1 = 3 \end{array}$

Kanaafuu walumatti handaaqqoo 369 bitan.

Gocha 10

Kanneen armaan gadii waliin baay'isi.

1	242	2	302	3	414	4	723	5	710	6	811
	$\times 2$		$\times 2$		$\times 2$		$\times 3$		$\times 8$		$\times 5$

Fakkeenya 4

Warshaan qalama oomishu tokko sa'aatii tokkotti qalama 208 oomisha. Sa'atii 8 keessatti qalama hammam oomishuu danda'a?

Shallaga:- $208 \times 8 = ?$

Tokkee waliin baay'isi [jaha qabna]	kurnoota waliin baay'isi [hambifannaatti ida'i]	Dhibboota waliin baay'isi
$\begin{array}{r} 6 \\ 208 \\ \times 8 \\ \hline 4 \\ 8 \times 8 = 64 \end{array}$	$\begin{array}{r} 6 \\ 208 \\ \times 8 \\ \hline 64 \\ 8 \times 0 = 0 \\ 0 + 6 = 6 \end{array}$	$\begin{array}{r} 6 \\ 208 \\ \times 8 \\ \hline 1664 \\ 8 \times 2 = 16 \end{array}$

Kanaafuu $208 \times 8 = 1664$

Fakkeenya 5

$374 \times 6 = ?$

$\begin{array}{r} 42 \\ 374 \\ \times 6 \\ \hline 2244 \end{array}$	<p>$6 \times 4 = 24$ $24 =$ kurnoota 2 fi tokkee 4 Kanaafuu 2 qabna!</p> <p>$6 \times 7 = 42$ $42 + 2 = 44$ 4 barreffannee 4 qabna</p> <p>$6 \times 3 = 18$ $18 + 4 = 22$</p>
---	--

Gocha 1 1

Kanneen armaan gaditti kennaman baay'isi.

1	225	2	448	3	127	4	503	5	644	6	856
	$\times 2$		$\times 2$		$\times 3$		$\times 8$		$\times 6$		$\times 7$

Gilgaala - 7

Kanneen armaan gaditti kennaman tooftaa qoqqoodanii baay'isuutti gargaaramuun Shallagi.

1	211 \times 2	2	321 \times 3	3	333 \times 3	4	225 \times 9
5	258 \times 5	6	914 \times 3	7	282 \times 6	8	589 \times 4

Kanneen armaan gaditti kennaman irra gadee baay'isi.

9	242	10	441	11	113	12	712	13	264	14	925
	$\times 2$		$\times 2$		$\times 5$		$\times 6$		$\times 3$		$\times 7$

Pirobileemota jechaa armaan gadii furi.

- 15 Qorqoorroon zayitii tokko zayitii liitira 4 yoo qabate qorqoorroon isa fakkaatan 122 zayitii liitira meeqa qabatu?
- 16 Ogeessi ijaarsaa tokko dagalee manaa fuula tokko hojjechuuf bilookeetii 325 gargaarama. Fuula walfakkaatan 4 xumuruudhaaf bilookeetii meeqa gargaaramuu qaba?

C Tooftaa Laatesii (Lattice method)

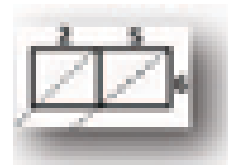
Tooftaa kanatti namoonni waggaa dheeraaf itti gargaaramaa turaniiru. Tooftaa kanatti gargaaramuuf qoyyaboota bu'uraa baay'isuu beekuun baay'ee namaaf salphisa.

Fakkeenya 6

$$25 \times 6 = ?$$

Fakkiin saanduqa kennamee kun Laatesii(lattice) jedhama

25 gararraa sanduqichaatti barreessi.

6 immoo cinaa mirgaa saanduqichaatti barreessi.

Jalqaba 5×6 , itti aansuudhaan 2×6 baay'isii akka fakkii irratti agarsiifameetti kaa'i.

Lakkoofsota sarara shaffaxaarra jiran walitti ida'i.

Kanaafuu, $25 \times 6 = 150$

Fakkeenya 7

$59 \times 7 = ?$

59 gararraa sanduqichaatti barreessi.

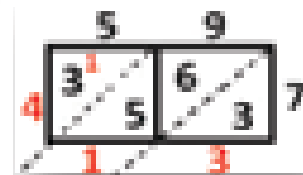
7 immoo cinaa karaa mirgaa saanduqichaatti barreessi.

Jalqaba 7×9 , itti aansuudhaan 7×5 baay'isitii akka fakkii irratti agarsiifameetti kaa'i.

Lakkoofsa sarara shaffaxarra jiran walitti ida'i.

Yeroo idaatu yoo ida'amni 10 yookiin isaa ol ta'e lakkoofsa isa mana tokkoo barreessitii lakkoofsa isa mana kudhanimmoo lakkoofsota warra shaffaxarra jiranii wajjiin walitti ida'i.

Kanaafuu, $59 \times 7 = 413$

Gocha 12

Tooftaa laatesiitti (lattice) gargaaramuun baay'isi.

1 35×5

2 124×5

3 132×3

4 709×6

Gilgaala - 8

Tooftaa laatesiitti (lattice) gargaaramuun baay'isi.

1 71×6

2 350×3

3 163×3

4 384×4

5 525×6

6 780×7

5.3.3 Pirobileemota jechaa

Fakkeenya

Konkolaataan fe'isaa tokko sa'aatii tokkotti 65 km yoo deeme, sa'aatii ja'atti km meeqa deema?

Furmaata:

Sa'aatii ja'a keessatti hammam akka deeme beekuuf km inni deemee fi sa'aatii itti fudhate waliin baay'ifna.

$$65 \times 6 = 390$$

Kanaafuu, 390km deema.

Gilgaala - 9

Pirobileemota jechaa armaan gadii furi.

1 Gatiin boba'aa liitira tokkoo qarshii 9 yoo ta'e, kan liitira 105 meeqa ta'a?

2 Qarshiin tokko saantiima 100dha. Meetiin qarshii 4 qabdu saantiima meeqatti jijjiirrachuu dandeessi?

3 Obbo Ifaan waraqaa dasxaa 4 bitan. Dasxaan tokko waraqaa 500 yoo qabate, Obbo Ifaan waraqaa hammam bitan?

4 Gatiin damma kg tokkoo qarshii 40 yoo ta'e, kan 6 kg meeqa ta'a?

5 Gatiin barruulee tokkoo qarshii 5 yoo ta'e, kan barruulee 62 meeqa ta'a?

- 6 Aaddee Laliseen hoolota 8 yoo coomsanii tokkoo tokkoo isaanii qarshii 760tti gurguran hunda isaanii qarshii meeqatti gurguruu danda'u?
- 7 Kutaa Sanyiin itti baratuu keessa Ijoollee 28tu jira. Sanyiin Ijoollee kutaa isaa kana hundaaf karamellaasadi sadi sadi hiru yoo fedhe karamellaas meeqa isa barbaachisa?
- 8 Qurxummii qabaan tokko guyyaatti qurxummii 110 qabatee oola. Akaataa kanaan guyyaa 5tti qurxummii meeqa qabachuu danda'a?

5.4 BAAY'ATTOOTA 10 FI 100 HAMMA 10,000TTI JIRAN LAKKOOFSA DIJITII 1 FI 10F HIRUU.

5.4.1 Lakkoofsota Hundaa hamma 10,000tti Jiranii fi Baay'attota 10 fi 100 ta'an 10f hiruu.

Gocha 13

Qorkii walitti funaaniitii hiru ittiin shaakali.

1 Qorkii 20 fudhuutii nama 10f hiri.

Meeqa meeqa wal ga'a?

$$20 \div 10 = \underline{\quad}$$

2 Qorkii 50 fudhuutii barattoota 10f hiri.

Meeqa meeqa wal ga'a?

$$50 \div 10 = \underline{\quad}$$

Kanarraa maal hubatte?

Kanneen armaan gaditti kennaman hiriitii ga'ee isaanii ibsi.

3 $30 \div 10$

5 $130 \div 10$

7 $2070 \div 10$

4 $80 \div 10$

6 $280 \div 10$

8 $6500 \div 10$

Yaadadhu:

Lakkoofsi hundaa gatiin dijiitii mana tokkoo “0” ta’e kamiyyuu 10’f hiramee ga’een inni kennu lakkoofsa isaa “0” mana tokkoorra jiru biraa balleessinee argannuudha.

Fakkeenya

$$60 \div 10 = 6$$

$$2000 \div 10 = 200$$

$$300 \div 10 = 30$$

$$7040 \div 10 = 704$$

$$670 \div 10 = 67$$

$$8830 \div 10 = 883$$

Gocha 14

Firaa’ol 450 yeroo 10’f hiru gatii mana lakkoofsaa isaan qabanitti gargaamee akkaataa armaan gaditti kennametti hojjette.

450 yeroo diddiriirsee barreessu $400 + 50$ argate.

$$400 \div 10 = 40,$$

$$50 \div 10 = 5$$

Kanaafuu $450 \div 10 = 40 + 5 = 45$ jedhe.

Akkaataan Firaa’ol itti hojjete sirrii ta’uuf dhiisuu irratti mari’adhaa.

Kanneen armaan gadii tooftaa Firaa’oliitti gargaaramuun hiraa.

1 $550 \div 10$

2 $780 \div 10$

3 $700 \div 10$

4 $3300 \div 10$

5 $4220 \div 10$

6 $5670 \div 10$

Gilgaala - 10

Hiri

1 $80 \div 10$

2 $180 \div 10$

3 $570 \div 10$

4 $620 \div 10$

5 $710 \div 10$

6 $890 \div 10$

7 $900 \div 10$

8 $1000 \div 10$

9 $1200 \div 10$

10 $2000 \div 10$

Pirobileemota jechaa armaan gadii furi.

- 11 Namoonni 10 waldaan gurmaa'anii hoolota horsiisan keessaa 660 yoo hirmaatan meeqa meeqa wal ga'a?
- 12 Dhaabbannii gargaarsaa tokko dabtara 50 bitee yoo ijoollee deeggarsa maatii hin qabne 10'f hire tokkoon tokkoon isaanii meeqa meeqa argatu?
- 13 Buna kuntaala 60 namoonni 10 qixxetti yoo hirmaatan kuntaala meeqa meeqa wal ga'a?

5.4.2 Baay'attoota 10 fi 100 Hamma 10,000tti jiran Lakkoofsota Hundaa Dijitii Tokkootiif Hiruu

Jaalleen buuphaa 250 walitti qabatee qabdi. Buuphaalee kana kachoo 5tti qixxetti qooddee yoo naqxee kachoo tokko keessa buuphaa meeqatu jira?

Furmaata:

$$25 \div 5 = 5$$

$$250 \div 5 = 50$$

Kanaafuu Jaalleen buuphaaleen isheen kachoo tokko keessatti naqxee 50 ta'a. Paatar-nii akkanaatiin baay'attoota 10fi 100 akka salphaatti hiruun ni danda'ama.

Fakkeenya 1

$$6 \div 3 = 2$$

$$28 \div 7 = 4$$

$$60 \div 3 = 20$$

$$280 \div 7 = 40$$

$$600 \div 3 = 200$$

$$2800 \div 7 = 400$$

$$6000 \div 3 = 2000$$

Fakkeenya 2

a

$$4 \overline{) 8} \begin{array}{r} 2 \\ \end{array}$$

b

$$4 \overline{) 80} \begin{array}{r} 20 \\ \end{array}$$

c

$$4 \overline{) 800} \begin{array}{r} 200 \\ \end{array}$$

d

$$4 \overline{) 8000} \begin{array}{r} 2000 \\ \end{array}$$

Gocha 15**Saanduqa duwwaa guuti.**

1 $6 \div 2 = \square$

$60 \div 2 = \square$

$600 \div 2 = \square$

4 $15 \div 5 = \square$

$150 \div 5 = \square$

$1500 \div 5 = \square$

2 $18 \div 3 = \square$

$180 \div 3 = \square$

$1800 \div 3 = \square$

5 $40 \div 8 = \square$

$400 \div 8 = \square$

$4000 \div 8 = \square$

3 $16 \div 4 = \square$

$160 \div 4 = \square$

$1600 \div 4 = \square$

6 $36 \div 6 = \square$

$360 \div 6 = \square$

$3600 \div 6 = \square$

Gilgala - 11**Kanneen armaan gadii shallagi.**

1 $180 \div 2$

2 $600 \div 3$

3 $400 \div 4$

4 $560 \div 8$

5 $4500 \div 5$

6 $2100 \div 3$

7 $3000 \div 6$

8 $4900 \div 7$

9 $6400 \div 8$

10 $8100 \div 9$

11 $2 \overline{)40}$

12 $3 \overline{)300}$

13 $3 \overline{)1200}$

14 $4 \overline{)8000}$

15 $5 \overline{)3500}$

Pirobileemota jechaa armaan gadii furi

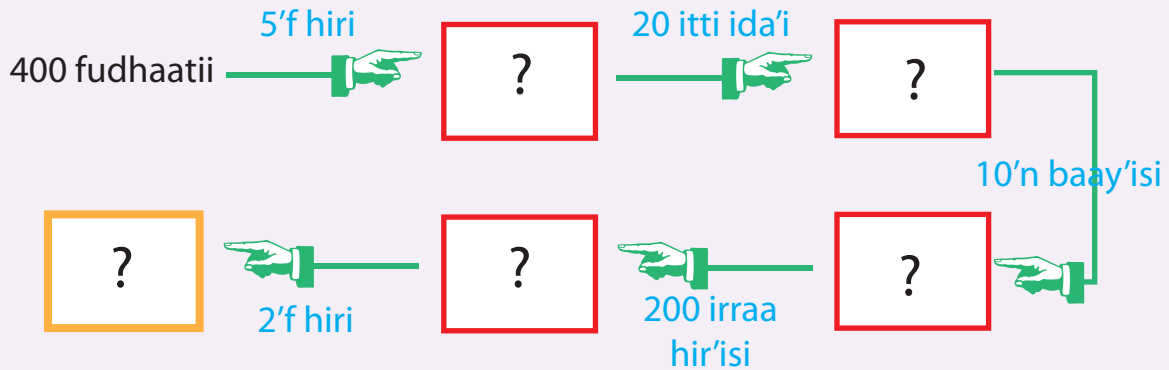
16 Aadde Abaaboon guyyaa gabaa 4tti buuphaa 3200 gurguratte. Guyyaa hunda walqixa gurgurate yoo ta'e, gabaa tokkotti buuphaa meeqa gurguratte?

17 Waldaan gurmaa'anii namoonni shaqaxaa daldalan 6, waggatti gibira qarshii 3000 yoo kanfalan tokkoon tokkoon isaanii meeqa kanfalan jechuudha?

18 Namoonni 5 qarshii 4000 walitti buufachuudhaan sangaa tokko bitatanii qalatan. Tokkoon tokkoon isaanii qarshii meeqa buusan?

Pirobleemii dabalataa

Deebiin isaa meeqa?

5.5 LAKKOOFSA HUNDAA HAMMA 10,000TTI

JIRAN, LAKKOOFSA DIJITII TOKKO QABANII FI 10'F HIRUU.

5.5.1 Lakkoofsa hundaa abbaa dijitii lamaa lakkoofsa dijitii 1'f hiruu

Hiri

1	$3 \overline{)12}$	2	$8 \overline{)72}$	3	$4 \overline{)28}$
4	$6 \overline{)30}$	5	$8 \overline{)72}$	6	$7 \overline{)49}$

Fakkeenya

Barattoonni 72 galma godambaa aadaa Oromoo do'achuu deeman. Do'achiftoonni 4 bakka walqixaatti qooddatanii yoo do'achiisan, tokkoon tokkoon isaanii barattoota meeqa do'achiisan?

Shallagaa:

$72 \div 4 = ?$

Jalqaba	Itti aansun
$\begin{array}{r} 1 \\ 4 \overline{)72} \end{array} 7 \div 4 = ?$ $\begin{array}{r} -4 \\ 3 \end{array} \quad 1 \times 4 = 4$ $\quad \quad 2 \times 4 = 8$ <p>kanaafuu 1 ga'a tokko 4n baay'isi. $1 \times 4 = 4$ 7 irraa 4 Hir'isi. $7 - 4 = 3$</p>	$\begin{array}{r} 18 \\ 4 \overline{)72} \end{array} \text{ Sadii afuriif hin hiramuu.}$ $\begin{array}{r} -4 \\ 32 \end{array} \text{ Kanaafuu 2 gadi buufne}$ $\begin{array}{r} -32 \\ 0 \end{array} \text{ bira keenya.}$ $32 \div 4 = ?$ $32 \div 4 = 8$ <p>Sababi isaa $8 \times 4 = 32$ Kanaafuu 8 ga'a. Saddeet 4n baay'isi. $8 \times 4 = 32.$ Hir'isi. $32 - 32 = 0$</p>

Mirkaneessuu

18 \rightarrow Ga'e $\times 4$ \rightarrow hirmaataa72 \rightarrow hiramaa

Kanaafuu do'achiisan tokko barattoota 18 do'achiise jechuu dha.

Gocha 16

Hiriitii deebiin kee sirrii ta'uu mirkaneessi.

1	$2 \overline{)24}$	2	$4 \overline{)52}$	3	$5 \overline{)65}$	4	$3 \overline{)27}$	5	$3 \overline{)36}$
6	$6 \overline{)78}$	7	$7 \overline{)84}$	8	$8 \overline{)48}$	9	$6 \overline{)60}$	10	$9 \overline{)99}$

5.5.2 Lakkoofsota hundaa kan dijiitii lamaa isaan lakkoofsa dijiitii 1'f hafteen hiruu.

Fakkeenya

Aadde Badhaatuu aannan liitira 14 elmatan. Aannan elmatan kana qabeewwan liitira sadii sadii qabatanitti naqanii namoota ollaaf ergan. Qabeewwan meeqatti gargaaraman?

Shallagaa

$$14 \div 3 = ?$$

$$\begin{array}{r} 3 \\ 4 \overline{)14} \\ -12 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3 \text{ hafteen } 2 \\ 4 \overline{)14} \\ -12 \\ \hline 2 \end{array}$$

1 afuriif hin hramu
14 keessa afur meeqa tu
jira?

$$1 \times 4 = 4$$

$$2 \times 4 = 8$$

$$3 \times 4 = 12.$$

Kanaafuu, afur sadii tu 14
keessa jira

Baay'isi: $3 \times 4 = 12.$

Baay'attoota wal irraa hir'isi

$$14 - 12 = 2$$

waliin madaali. $2 < 4$

Kanaafuu, hafteen 2 ta'a

Mirkaneessuu

3 Ga'e

$\times 4$ hirmaataa

12

$+ 2$ haftee itti ida'i

14 firiin isaa hi-
ramaa ta'a

Kanaafuu, qabeewwan 3tti gargaaramanii liitirri 2 haftee ta'a.

Gocha 17

Gaaffiiwwan armaan gadii cimdii cimdii ta'udhaan irratti mari'acha deebisaa.

$$\begin{array}{r} 6 \\ 5 \overline{)38} \\ -30 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6 \\ 5 \overline{)35} \\ -30 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6 \\ 5 \overline{)32} \\ -30 \\ \hline 2 \end{array}$$

- 1 8 haftee ta'uu ni danda'aa?
- 2 5 haftee ta'uu ni danda'aa?
- 3 2 haftee ta'uu ni danda'aa?
- 4 Hafteen hirmaataa caaluu ni danda'aa? Walqixa ta'uu ni danda'aa?
- 5 Lakkoofsa tokko 5f yoo hirtan hafteen lakkoofsota isaan kam ta'uu danda'u?

Hubadhaa!

Qooyyaba hiru keessatti hafteen hirmaataa caaluu hin danda'u.

- 6 Lakkoofsa 1 fi 2 irratti kan kennaman sirreessaa hojjedhaatii deebii keessan mirkaneessaa.

Gilgaala - 12

Hiri! deebiin kee sirrii ta'uu mirkaneessi.

1	$3\overline{)36}$	2	$2\overline{)34}$	3	$4\overline{)56}$	4	$5\overline{)70}$	5	$3\overline{)20}$
6	$6\overline{)19}$	7	$7\overline{)35}$	8	$9\overline{)41}$	9	$4\overline{)76}$	10	$4\overline{)88}$
11	$3\overline{)84}$	12	$6\overline{)96}$	13	$6\overline{)10}$	14	$9\overline{)25}$	15	$8\overline{)75}$

Pirobileemota jechaa armaan gadii furi.

- 16 Ifaan hiriyyoottan isaa nama 7'f ija baddeessaa 84 walqixxetti yoo hireef, tokkoo tokkoo isaanii ija meeqa wal ga'e?
- 17 Manni barnootaa tokko daree 20 qaba. Gamoo afur qaba yoo ta'ee fi arfanuu daree walqixa yoo qabaatan, gamoon tokko daree meeqa qaba?
- 18 Qotee bultoonni 8 funyoo meetira 24 walqixa qooddatan. Tokkoon tokkoo isaanii meetira meeqa meeqa wal ga'a?
- 19 Ji'a 1 keessa torban meeqatu jira? Guyyaa meeqatu irraa hafe?
- 20 Dheerinni shelfii tokkoo 42cm. Kitaaba yabbinni isaa 6cm ta'e meeqa tu toora tokkoon walirra naqamuu danada'a?

5.5.3 Lakkoofsota hundaa dijiitii sadii qaban, lakkoofsa dijiitii tokkoof hiruu

Gocha 18

Tokkoon tokkoon mana barnootaaf kitaabolee meeqa tu ergamuu qaba?

Ajaja

Dhaabbata maxxansa kitaabaa Asteer Naggaatiif:

Ministeera barumsaarraa

Manneetii barnoota Naannoo Oromiyaa godina Shawaa Bahaati argamaniif kitaabooleen herregaa kutaa 3^{ffaa} 628 akka ergamuuf!

Baay'inni manneen barnoota: 4

Hubannoo: Hundumaaf walqixaa haa raabsamuu.

Akkaata itti shallagamuu cimdii cimdii ta'udhaan erga irratti mari'attanii booda waan irra geessan ijoollee kutaa keessaniif ibsaa.

Shallaga

$628 \div 4 = ?$

Jalqaba	Itti aansuun	itti fufuun
		

Mirkaneessuu
 157 Ga'e
 x4 hirmataa
 628 hiramaa

Kanaafuu, tokkon tokkon manneen barnootaf kitaboolee 157tu ergama

Gocha 19

Hiri itii deebiin kee sirrii ta'uu mirkaneessi.

- 1 $2 \overline{)226}$ 2 $3 \overline{)396}$ 3 $4 \overline{)528}$ 4 $6 \overline{)865}$ 5 $5 \overline{)730}$
 6 $4 \overline{)925}$ 7 $8 \overline{)905}$ 8 $7 \overline{)900}$ 9 $9 \overline{)990}$

Fakkeenya

Aadde Biqileen kaarotii oomishite 144kg guuboowwan kiiloogiraama ja'a ja'a qabatanitti naqxee keesse. Aadde Biqileen guuboowaan meeqatti gargaaramte?

Shallaguu:

$144 \div 6 = ?$

Jalqaba	Itti aansun
<p>1 ja'af hin hiramuu 14 keessa ja'ota meeqatu jira? $1 \times 6 = 6$; $2 \times 6 = 12$; $3 \times 6 = 18$ Kanaafuu ja'oota 2 tu jira Baay'isi: $2 \times 6 = 12$. Baay'attoota wal irraa hir'isa $14 - 12 = 2$ Waliin madaali $2 < 6$</p> 	<p>2 ja'af hin hiramuu kanaafuu 4gadi buufnee bira keenya. $24 \div 6 = 4$ Sababi isaa $4 \times 6 = 24$ Baay'isi: $4 \times 6 = 24$ basy'attoota walirraa hir'isi- $24 - 24 = 0$</p>

Gocha 20

Hiri.

1	$2\overline{)130}$	2	$7\overline{)224}$	3	$6\overline{)276}$
4	$3\overline{)152}$	5	$6\overline{)170}$	6	$8\overline{)695}$

Gilgaala - 13

Shallagi

1	$298 \div 2$	2	$888 \div 8$	3	$324 \div 4$
4	$685 \div 6$	5	$108 \div 6$	6	$380 \div 8$
7	$2\overline{)486}$	8	$5\overline{)865}$	9	$6\overline{)679}$
10	$4\overline{)304}$	11	$3\overline{)133}$	12	$7\overline{)497}$

5.5.4 Lakkoofsota dijiitii afur qaban lakkoofsota dijiitii tokkoo qabaniif hiruu.

Fakkeenya

Daldaltoonni sadi xiyyaaraan Jimmaa ka'anii gara Finfinnee dhufuuf qarshii 3,753 yoo kanfalan, tokkoon tokkoon isaanii qarshii meeqa meeqa baasan?

Shallaga

$\begin{array}{r} 1251 \\ 3\overline{)3753} \\ \underline{-3} \\ 07 \\ \underline{-6} \\ 15 \\ \underline{-15} \\ 03 \\ \underline{-3} \\ 0 \end{array}$	<p>kumoota 3f hiri, $3 \div 3 = 1$ 1 sadi'in baay'isi, $1 \times 3 = 3$ hir'isi $3 - 3 = 0$ dhibboota 3f hiri $7 \div 3 = ?$ $2 \times 3 = 6,$ kanaafuu 2 wal ga'a hir'isi $7 - 6 = 1$ 1 yoo 3f hirame wal hin ga'u. Kanaafuu 5 gad buusi kurnoota hiri, $15 \div 3 = ?$ $5 \times 3 = 15$</p>
---	--

Kanaaf tokkoon tokkoon isaanii qarshii 1,251 kanfalan jechuudha.

Gocha 21**Hiri:**

$$1 \quad 2 \overline{)2642} \quad 2 \quad 4 \overline{)6504} \quad 3 \quad 5 \overline{)6859} \quad 4 \quad 4 \overline{)4970}$$

$$5 \quad 3 \overline{)2565} \quad 6 \quad 5 \overline{)4055} \quad 7 \quad 7 \overline{)5680} \quad 8 \quad 8 \overline{)4155}$$

Gilgala - 14**Hiri: Deebiin kee sirrii ta'uu mirkaneessi.**

$$1 \quad 2 \overline{)4312} \quad 2 \quad 7 \overline{)5922} \quad 3 \quad 5 \overline{)3469} \quad 4 \quad 6 \overline{)8022}$$

$$5 \quad 4 \overline{)5284} \quad 6 \quad 3 \overline{)3174} \quad 7 \quad 8 \overline{)4328} \quad 8 \quad 9 \overline{)8055}$$

5.5.5 Walitti dhufeenya hiruu fi baay'isuu**Gocha 22****Kanneen armaan gaditti kennamanirraa walitti dhufeenya hiruu fi baay'isuu hubadhu**

$4 \times 8 = 32$

$32 \div 8 = 4$

$32 \div 4 = 8$

$6 \times 5 = 30$

$30 \div 5 = 6$

$30 \div 6 = 5$

$9 \times 8 = 72$

$72 \div 8 = 9$

$72 \div 9 = 8$

- 1 Himoota herregaa armaan oliirraa walitti dhufeenya hiruu fi baay'isuu attamitti hubattan?
- 2 Himoota herregaa armaan gaditti kennaman keessatti bakka saanduqaa guuti

$5 \times 7 = 35$

$\square \div 5 = 7$

$35 \div \square = 5$

$\square \times 9 = 36$

$36 \div 9 = \square$

$36 \div \square = 9$

$9 \times 8 = 72$

$\square \div \square = \square$

$\square \div \square = \square$

Fakkeenya

Gatii 'k' barbaadi

$$1 \quad k \div 7 = 25$$

Furmaata

$$k \div 7 = 25 \text{ kana jechuun}$$

$$k = 7 \times 25$$

$$k = 175$$

Kanaafuu, gatiin 'k' 175ta'a.

$$2 \quad k \times 10 = 470$$

Furmaata

$$k \times 10 = 470 \text{ kana jechuun}$$

$$k = 470 \div 10$$

$$k = 47$$

Kanaafuu, gatiin 'k' 47 ta'a.

Gilgaala - 15

Gaffilee armaan gadii keessatti gatii 'k' barbaadi.

$$1 \quad k \div 10 = 80$$

$$2 \quad k \div 5 = 70$$

$$3 \quad 42 \div k = 7$$

$$4 \quad 360 \div k = 6$$

$$5 \quad 4 \times k = 40$$

$$6 \quad 10 \times k = 2500$$

$$7 \quad k \times 3 = 642$$

$$8 \quad k \times 8 = 4976$$

5.5.6 Piroleemota jecha furuu

Piroleemota jechaa armaan gadii furi.

Fakkeenya:

Barattoonni kutaa 3^{ffaa} mooraa mana barumsa isaanii keessa biqiltoota 480 dhaaban. Tokkoon tokkoon isaanii biqiltoota ja'a ja'a yoo dhaaban baay'inni barattoota biqiltuu dhaabani meeqa ta'a?

Furmaata:

Baay'ina barattoota argachuuf baay'ina biqiltoota dhaabamanii baay'ina biqiltoota tokkoon tokkoon isaanii dhaabaniif hiri.

$$480 \div 6 = 80$$

Kanaafuu baay'inni barattoota 80 ta'a

Gilgala - 16

- 1 Obbo Magarsaan re'ootaa 216 qaban ijoollee isaanii afuriif walqixxeetti yoo qoodan meeqa meeqa wal isaan ga'a?
- 2 Dhaabbannii horii aannanii horsiisu tokko loowwan 456 qaba. Dhaabi kun loowwan kana bakka sadiitti qoodee dirree margaa bakka sadi jiranirratti yoo bobbaase, tokkoon tokkoon dirreerratti loowwaan meeqaatu bobba'e?
- 3 Obbo Daraaraan hojjatoota xaafii haamaniif 7'f qarshii 280 kanfalan. Tokkoon tokkoon hojjatoota isaanii qarshii meeqa meeqa argatan?
- 4 Aadde Jiituun hoolota horsiisan keessaa warra cocoomman 812 hooteelota 7'f walqixa dhiyessan. Tokkoo tokkoo hooteelaaf hoolota meeqa dhiyeessan?
- 5 Obbo Guddataan sa'aatii 8 keessatti biqiltoota 240 dhaaban. Aadde Boontuun immo sa'aatii 5 keessatti 200 dhaaban. Isaan keessa eenyutu sa'atii tokko keessatti biqiltoota baayy'ee dhaabe?
- 6 Aaddee Simboon burtukaana 10kg qarshii 50'n bitanii qarshii 70tti gurguratan.
 - a Aaddee Simboon burtukaana 1kg qarshii meeqaan bitan?
 - b Aaddee Simboon burtukaana kg tokkorraa qarshii meeqa buufatan?
 - c Walumatti qarshii meeqa buufatan?

© MOL
Not to be